ДІВЧИНА ДИВОВИЖНОЇ МУЖНОСТІ

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки батьківщину.
П.Симоненко.

Хочеться розповіти читачам про героїчну долю Олі Шевчук, яка народилася в с. Білів. Народилася у чудовому волинському краю, що потопає серед віковічних дрімучих лісів, озер, річок та притаманних Поліссю таємничо-загадкових боліт, де є багато красивих сіл. Одне із них – село Білів.

Тут з діда-прадіда жили і будуть жити люди, що віками займалися сільським господарством, люблять землю і уміють її обробляти, вирощувати добротні врожаї та раціонально їх використовувати. Їм агрономів не потрібно: досвід діда передався сину, сина – онуку, і цей «вертеп» був вічний. Селяни уміли дотримуватися сівозміни, добре знали, який гній вкласти в землю, щоб вона дала бажаний врожай. Важка то була праця з ранку до вечора, але вони не голодували, бо мали хліб і до хліба.

В ІМ'Я УКРАЇНИ

За такою традицією жила в Більові і сім'я Шевчуків. Батько Микита та мати Олександра мали п'ятеро дітей. Жили у центрі села біля школи. Мали скромну хатину та 4,5 га землі. А освіта у батьків – 2 класи початкової школи. Навчились читати і писати і вважалось, що для праці на землі більшої освіти не потрібно і, тим більше, надалі вчитись у батьків не було коштів.

Матір, щоправда, любила читати, знала історію України настільки, наскільки дозволяв опанувати її час і можливості. Тому вплив на формування світогляду дітей, на генерацію патріотичних почуттів, на утвердження моральних цінностей мала саме мати. Саме такий вплив послужив тому, що син Микола вже у 16 років влився у підпільну юнацьку ОУН, що боролась проти панської Польщі, а потім сталінського режиму. Дочка Оля, яка народилася 24 травня 1926 року, у 1942 році під час німецької окупації без роздумів влилася на жертовну боротьбу у лави борців за визволення України від німецького фашизму, тобто в УПА. Тоді Олі було 16 років…

Вона була молода, красива, енергійна, випромінювала добротну позитивну енергетику. Тому мала переконливий вплив на своїх подружок. Керівництво УПА до неї придивилось і доручило виконувати функцію станичної. Станична – це господарча відповідальна робота. Ольга мобілізувала своїх подружок до спільної праці.

Чим вони займались? Ходили по довірених людях і збирали одяг (бушлати, білизну, светри, рукавиці, чоботи, шкарпетки тощо) та продукти харчування (хліб, сало, картоплю, варили мед з цукрових буряків, маринували огірки, помідори, квасили капусту, яблука та ін.). Було широке поле відповідальної праці.

Курінний УПА на псевдо «Жук» придивився до Олиної самовідданої праці і попросив її виконувати ще й обов'язки зв'язкової. Як в народі кажуть: хто везе, того ще й поганяють. Вона охоче погодилась і з ентузіазмом включилася до роботи, бо вважала, що цим вона буде вносити солідний вклад у справу боротьби за визволення України від різних зайд. В її сектор праці входили села Диків, Сморжів, Радухівка, Білів та Сухівці з прилеглими хуторами. Це становило територію в радіусі 12-15 кілометрів.

То була важка праця в умовах постійного стресу , кожної секунди варто було очікувати непередбачуваних ситуацій, трагедій. Але вона пристрасно бажала допомогти повстанцям у їх нерівній боротьбі. Тому не випадково ще й записалася на таємні курси навчання медсестр, що організували в хатинці на хуторі поблизу Олики (селища Волинської області). На навчання ходила щоденно понад 10 кілометрів протягом 2-ох місяців.

В грудні 1942 року перед Новим роком Олю направили медсестрою в діючий підрозділ УПА. Там вона пропрацювала два місяці, а потому її знову повернули на попереднє місце станичної і зв'язкової в с. Білів. На своє місце роботи вона запропонувала Бєлку Олю, яка вже мала освіту в медучилищі і певний досвід роботи. До речі, вона у 1944 році в нерівному бою у волинських лісах загинула, як герой. Її невтомне гаряче серце перестало ритмічно битися у 19 років. А вона ж так любила життя!

ЗНОВУ ПРИЙШЛИ «ВИЗВОЛИТЕЛІ»

Життя турбулентною течією наближало фронт до Західної України. Все частіше стало чути гомін артилерійських канонад і буття УПА стає неймовірно тривожним. В такій ситуації курінний «Жук» дає наказ повстанцям сховатись у криївках, щоб переждати фронт, а щоб зберегти життя обслузі, в тому числі і дівчатам, рекомендовано було розійтись по домівкам.

Оля прийшла додому. Тата мобілізували на фронт. Брат Микола, що знаходився в УПА, жодної звістки про себе не подавав. Стало тривожно жити. Село потонуло у вакуумі очікування чогось недоброго, бо за перших «совєтів» люди відчули, що таке радянська влада: багатьох розумних людей, інтелігенцію, польських осадників, заможних селян, так званих куркулів, безневинно депортували в «несходиму», як писав Т.Г.Шевченко, Сибір.

Письменник-дисидент Руденко у своїх творах писав: «Основний ворог України – сам українець». Так ось, сім'я Мануйликів, щоб вислужитися, отримати привілеї від нової влади (а раніше вона співпрацювала з УПА і все про всіх добре знала), ще в квітні 1944 року донесла в органи про «сподіяння» односельчан.

І почався кривавий «вертеп». Масові арешти, засудження за сумнозвісною політичною статтею 58 і відправлення в ГУЛАГи, депортація людей цілими сім'ями у Сибір. Чекісти НКВС завітали у домівку Шевчуків з метою арештувати Олю. Все перерили – не знайшли. На щастя, Оля насправді у той час вдома не було. Коли з'явилася, матір схвильовано про все розповіла. Оля пішла з дому і переховувалась довгі тривожні три роки. Олі тоді було 18 років. Про цей період її життя можна писати трилогію, подібну «Хожденію по мукам» російського письменника Олексій Толстого, і, певно, всі пригоди, перипетії, що відбувались з Олею, в одну книгу не поміститити, все детально не в змозі описати. Ось деякі з них…

СВІТ НЕ БЕЗ ДОБРИХ ЛЮДЕЙ

Оля ходила від хати до хати по рідних і не рідних, від села до села. Люди довго тримати її не могли – за це жорстоко карали. Не раз доводилось ночувати в копиці сіна, соломи, або в лісі під [illegible]

Одного разу вночі вона дуже замерзла і вирішила йти навпростець полями: дорогою боялася засідок НКВС. Бажання було добратись до будь-якої хати на хуторі, аби погрітись і дещо перекусити, бо від голоду і холоду дуже охляла. В день була відлига, а вночі з'явився морозець, а землю притрусило снігом, і перед нею відкрилось одноманітне біле поле. Вона не зчулась, як провалилась у якусь канаву ни річечку по пояс.

Лід був тонкий, крихкий і вона з труднощами викарабкалась з води. Одяг став замерзати. Прикладаючи великі зусилля, добралася до крайньої хати. Одяг її став суцільним панциром. Народна мудрість гласить, що світ не без добрих людей. Тихо постукала у вікно. Жінка пустила в хату, обсушила, накормила. Оля переночувала. Рано встала, щиро подякувала за порятунок і пішла у світ, не знаючи куди.

А був ще такий тривожний випадок. Їй доручили завезти пораненого повстанця на Білівські Хутори. Координати були вказані. Везла саньми в кінній упряжці. . Не доїхавши метрів 300, почула крики, брутальну лайку російською. Оля знаходилась серед поля у долині. Перелякалась, затамувала дихання, не могла збагнути, що робити. Коні притихли, начебто відчували щось недобре. Вона постояла, чекісти її не помітили, а гомін лайки віддалявся. Оля добралась до вказаного місця. Господар схвильовано зустрів її на подвір'ї. В хаті на неї чекали повстанці з лікарем. Оля здала пораненого, хоч з великим трудом і хвилюванням, але благородну місію начебто з честю виконала.

А було і так. Панувала заметіль, було морозно і Оля вирішила погрітися, зайшовши в будь-яку хатину на хуторі. Через пару хвилин за нею зайшли двоє повстанців, також погрітись і «підкріпитись» харчами. Враз на дворі почули постріли – наближалася потужна облава. Господиня дому направила повстанців у клуню, щоб заховались за купи житньої соломи.

Оля проаналізувала ситуацію: почнеться бій – і арешту їй не минути. Вирішила тікати у протилежну сторону. Чекісти її помітили і відкрили по ній хаотичний вогонь. Кулі навколо Олі «свистіли», а вона не зупинялась. У повстанців не витримала нервова система, вони вискочили з клуні і теж стали втікати в сторону лісу. Чекісти від них були надто близько. По повстанцях вони відкрили прицільний вогонь. Кого вбили, кого поранили, але вони живими не здалися.

Оля, користуючись такою обстановкою, добігла до крайньої хати на хуторі і вскочила в неї, бо далі рухатись не було сили. За метою арештувати Олю, бо вона втікала – напевно, зв'язкова. В хаті, на щастя, був підліток, який зорієнтувався в обстановці, став кричати, розмахувати руками і не підпускати гебістів, мовляв, це моя сестра. Мати в цей час заходить у хату і з плачем заявляє, що це її дочка. Цей «спектакль» врятував Олю від арешту. Це ще раз підтверджує народну істину, що світ не без добрих людей.

ДІВЧИНА ДИВОВИЖНОЇ МУЖНОСТІ

А ось і ще один драматичний випадок.

Рідня вирішила відправити Олю подалі від навколишніх від Більова сіл. За Олександрією знаходиться Любомирка, а за нею – невеличке село Антонівка. Там проживала родичка – тітка, мамина сестра, яка в цей час гостювала у них. Олю до неї «пришвартували» з метою, щоб вона певний час побула подалі від «всевидящих и всеслышащих».

Була зима. Прибули у м. Рівне увечері. На залізничному вокзалі оголосили, що поїзд до Сарн відправляється. Оля з тіткою вискочила на перон. Поїзд ще стояв, але двері у вагони вже були закриті. Другого поїзда до ранку не було. Вони без роздумів скочили на підніжки, схопившись руками за поручні, поїзд рушив. Вітер з морозом пронизував тіло до кісток. На станції «Любомирка» вони не зійшли, а просто попадали у сніг. Руки і ноги настільки замерзли, заклякли, що не піддавались фізичним законам динаміки. Добрі люди занесли їх у хатину. Надіслали послання до родичів в Антонівку, а ті саньми їх завезли за місцем призначення. Оля довго боролася із хворобами, і лише через декілька місяців прийшла до тями.

У таких муках Оля прожила три роки. Задумаймось, проаналізуймо, якою б була Україна, якби у більшості українців в серці і розумі панували такі святі, світлі ідеї, глибока віра і безмежна любов до нашої держави у в патріотці Олі. Хто її оберігав, хто давав таємничі сили пережити щоденні драматичні, а інколи трагічні ситуації? Відповідь одна – люди називає його Богом.

Ольга Шевчук в 40 років.

Таке життя змістовно оспівала Леся Українка у творі «Contra spem spero» (без надії таки сподіватись):

Я крізь сльози буду сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Буду жити!
Гетьте думи сумні.

ЕПІЛОГ

Оля була активною рухівкою в кінці 80-х років минулого століття. В період «воскресіння» України не пропустила жодних заходів щодо утвердження української держави: мітинги обласного масштабу, поїздки на Козацькі Могили (с. Пляшева), Сафатову долину, курган Клима Савура (командуючий Волинського УПА полковник Крячківський), Крути та ін.

Вона благає людей, особливо іншому випадку ми не зможемо побудувати своє майбутнє. Наслідувати, брати приклад з тих людей, які століттями невтомно боролись, поклали на вівтар нашої нинішньої волі і незалежності свої гарячі серця та розумні голови. Честь і хвала їм, згадуймо їх «не злим, тихим словом», як писав Тарас Шевченко. Вони того варті. Ми перед ними у великому боргу.

Все описане вище до великої гіркости правдиве, дуже сумне, похмуре і драматичне. Але ми для чого живемо?

А ми тую червону
калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну
Гей, гей розвеселимо.

Бо вже так хочеться, щоб на «оновленій землі врага не було, супостата…», писав Т.Шевченко. Нашому народові потрібна не лише Європа з її стандартами, а й нормальне життя, безхмарне небо, спокійна творча праця. Тому пора піднятися з колін у повний зріст, розправити крила, перестати бути рабами на своїй землі.

Будьмо оптимістами. Хочеться вірити, що прийде час, і Україна стане квітучою державою в економічному, політичному і культурному сенсі. Народ заживе щасливо і заможно. Певно це станеться, коли, нарешті, зміниться політична система, коли більшість людей стануть свідомими борцями і перестануть під час виборів свідомо продавати совість «за гречку». В державні крісла сядуть молоді люди, інтелектуали-патріоти. Віримо ж у це, і нехай в благородних задумах, мріях народу допоможе Всевишній.

Іван ШЕВЧУК,
педагог-ветеран,
смт.Клевань.

24 травня цього року Ользі Микитівні Шевчук виповниться 92 роки. Більшість свого життя вона прожила в обласному центрі – місті Рівне. Про свою буремну молодість, участь в УПА за все своє життя ніколи нікому не розповідала, і сьогоднішня публікація Івана Андрійовича Шевчука – це перша друкована розповідь про цю жінку незвичайної долі, істинну патріотку України.

«Вивіз на Сибір». Дереворит Ніла Хасевича.